

Sygn. akt III Ca 1488/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Joanna Naczyńska

Sędzia SO Aleksandra Janas

Sędzia SO Lucyna Morys - Magiera (spr.)

Protokolant Wioletta Matysiok

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2014 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa M. M., T. K. i A. W.

przeciwko K. L.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Raciborzu

z dnia 7 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 49/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że tytułem zwrotu kosztów procesu zasądza od pozwanego:

a) **na rzecz powódki M. M. kwotę 686,40 (sześćset osiemdziesiąt sześć 40/100) złotych,**

b) **na rzecz powódki T. K. kwotę 413,60 (czteryście trzydzieć 60/100) złotych,**

c) **na rzecz powódki A. W. kwotę 192,80 (sto dziewięćdziesiąt dwa 80/100) złotych;**

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. zasądza od pozwanego na rzecz powódek M. M. i T. K. po 300 (trzysta) złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Joanna Naczyńska SSO Aleksandra Janas

Sygn. akt III Ca 1488/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 stycznia 2013 r. powódki M. M., T. K. i A. W. wniosły o zasądzenie na rzecz każdej z nich od pozwanego K. L. kwot po 6.817,00 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu powódki podniosły, że są spadkobierczyniami J. K., który w drodze zasiedzenia nabył z dniem 31 grudnia 1976 r. własność nieruchomości położonej w R. o pow. 68 arów 17 m(2) działka nr (...) Kw nr (...). J. K. nie ujawnił przysługującego mu prawa własności w księdze wieczystej, co skutkowało ujawnieniem w księdze

wieczystej poprzedniego właściciela w osobie K. L., który w dniu 2 listopada 2005 r. sprzedał nieruchomości na rzecz małżonków J. i R. M.. Powódki podniosły, że przedmiotowa działka była od 1988 roku użytkowana przez (...). Żądanie pozwu uzasadniono treścią art. 415 kc, natomiast wartość nieruchomości wyliczono w oparciu o najniższą cenę rynkową za hektar gruntu rolnego tj. 30.000 złotych, co przy uwzględnieniu powierzchni działki będącej przedmiotem postępowania daje kwotę 20.451,00 złotych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 26 marca 2013 roku pozwany K. L. wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany przyznał, że sprzedał nieruchomości wskazaną w pozwie, jednakże działał w dobrej wierze, zgodnie w wpisem prawa własności ujawnionym w księdze wieczystej, ponadto sprzedaż obejmowała także inną nieruchomość i nie pamiętał o postępowaniu w przedmiocie zasiedzenia, które toczyło się w 1983 roku. Pozwany zarzucał, że powódki, a wcześniej J. K., nie dopełnili ciążącego na nich obowiązku wpisania aktualnego stanu do księgi wieczystej oraz nadmienił, że od roku 1980 roku to on płacił podatek za nieruchomość będącą przedmiotem postępowania, chociaż była ona użytkowana przez (...). Pozwany wniósł o uwzględnienie swej trudnej sytuacji materialnej.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 7 czerwca 2013r. Sąd Rejonowy w Raciborzu zasądził od pozwanego K. L. na rzecz powódek M. M., T. K. i A. W. kwoty po 5.453,60 (pięć tysięcy czterysta pięćdziesiąt trzy i 60/100) złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty oraz na rzecz powódki M. M. kwotę 2.206,40 (dwa tysiące dwieście sześć i 40/100), na rzecz powódki T. K. kwotę 1.933,60 (tysiąc dziewięćset trzydzieści trzy i 60/100) złotych i na rzecz A. W. kwotę 272,80 (dwieście siedemdziesiąt dwa i 80/100) złotych - tytułem zwrotu kosztów procesu, nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Raciborzu tytułem nieuiszczonych kosztów procesu wydatkowanych tymczasowo przez Skarb Państwa.: od pozwanego K. L. kwotę 272,80 (dwieście siedemdziesiąt dwa i 80/100) złotych i od powódki T. K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Raciborzu kwotę 68,20 (sześćdziesiąt osiem i 20/100) złotych z zasądzonych na jej rzecz roszczenia.

Poza sporem było, że mocą postanowienia Sądu Rejonowego w Raciborzu z dnia 21 kwietnia 1983 roku w sprawie o sygnaturze Ns 170/83 stwierdzono zasiedzenie przez J. K. z dniem 31 grudnia 1976 roku własności nieruchomości położonej w R. obręb S. działka nr (...) o pow. 0,6817 ha dla której Sąd Rejonowy w Raciborzu prowadził księgę wieczystą nr Kw (...). Nieruchomość była zapisana w księdze wieczystej na własność K. L., który jako uczestnik składał w niniejszym postępowaniu zeznania. Miał wówczas 32 lata. J. K. ani powódki jako jego spadkobierczynie, które nabyły spadek w udziałach po 1/3 części, nie ujawnili swych praw do nieruchomości w księdze wieczystej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że przedmiotowa działka była dzierżawiona przez Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną. Umowy w latach 1988- 1990 jako wydzierżawiający podpisywał J. K., po jego śmierci T. K., z tym że na zasadzie zamiany z innym gruntem działka (...) została oddana (...) w użytkowanie już za życia wujostwa pozwanego, zanim w 1980 roku przekazali gospodarstwo (...). W dniu 2 listopada 2005 roku K. L. sprzedał działkę (...) wraz z inną jeszcze nieruchomością małżonkom J. i R. M.. W dniu sprzedaży K. L. był właścicielem licznych działek stanowiących grunty rolne, które nabył w 1980 roku od wujostwa F. i Ł. L.. Podatek rolny od wszystkich działek, w tym od działki (...) uiszczał K. L.. W następstwie sprzedaży działka (...) została wydzielona z dotychczasowej księgi wieczystej i przeniesiona do nowej oznaczonej nr (...). O fakcie sprzedaży powódki dowiedziały w 2011 roku, jesienią 2012 roku M. M. udała się do K. L. proponując mu by zapłacił 15.000 złotych za działkę. Pozwany na taką propozycję nie przystał uznając, że może zapłacić maksymalnie 2.000 złotych, ostatecznie nie uiszczył żadnej kwoty.

K. L. utrzymuje się z renty strukturalnej w wysokości 1.625,09 złotych przyznanej do maja 2016 roku, spłaca dwa kredyty w ratach o łącznej wysokości 1.500 złotych miesięcznie. Zamieszkuje w mieszkaniu należącym do syna razem z małżonką, która pobiera emeryturę rolną w kwocie 947,90 złotych netto. Partycypuje w kosztach utrzymania mieszkania płacąc miesięcznie około 500 złotych za media. Stałe wydatki pozwanego obejmują także składkę do KRUS w wysokości około 250 złotych płatną co trzy miesiące.

Powyższe ustalenia faktyczne Sąd Rejonowy poczynił na podstawie powołanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dokumentów, przesłuchania powódki oraz częściowo pozwanego. Część okoliczności faktycznych była bezsporna, zgodnie zatem z art. 229 k.p.c. nie wymagała dowodu.

Sąd Rejonowy nie dał wiary zeznaniom K. L. w zakresie w jakim twierdził, że nie pamięta sprawy o zasiedzenie i zaprzeczał by w kiedykolwiek wcześniej był w sądzie, bowiem stało to w sprzeczności z treścią protokołów rozpraw w sprawie o sygn. I Ns 170/83, zwłaszcza, że miał wówczas 32 lata, był obecny podczas ogłoszenia postanowienia kończącego sprawę, nigdy nie leczył się psychiatrycznie ani neurologicznie, nie stwierdzono też problemów z pamięcią.

Nie dano wiary oświadczeniom pozwanego, w których zaprzeczał by proponował zapłatę jakiegokolwiek kwoty na rzecz powódki M. M., bowiem fakt i treść rozmów stron wynikały z precyzyjnego i stanowczego przesłuchania M. M..

Mając na uwadze ustalony w sprawie stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał powództwo za uzasadnione, opierając odpowiedzialność pozwanego na przepisie art. 415 kc, dotyczącego czynu niedozwolonego. Przyjął, iż w toku postępowania wykazano wszystkie przesłanki odpowiedzialności deliktowej, bowiem K. L. sprzedając nieruchomości do której utracił wszelkie prawa, o czym winien był pamiętać, spowodował w mieniu powódek szkodę odpowiadającą wartości nieruchomości w kwocie 20.451 złotych, bezspornej między stronami. Wskazał nadto, iż wobec braku działu spadku roszczenie każdej z powódek determinuje udział w spadku, który wynosi 1/3 (art. 1035 k.c.)

. Podkreślał, że uchybienie obowiązкови wpisu aktualnego stanu prawnego do księgi wieczystej w dziale własność nie skutkuje utratą uprawnień do nieruchomości zgodnie z art. 36 ust. 4 Ustawy z dnia 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, a jedynie obwarowane jest sankcją o charakterze finansowym w postaci grzywny nakładanej przez sąd.

Działanie pozwanego polegające na sprzedaży nie należącej do niego nieruchomości było zdaniem Sądu Rejonowego zawinione, a jedynie uznał, że okoliczność, że K. L. był właścicielem gospodarstwa rolnego, które składało się z licznych nieruchomości stanowiących grunty rolne i oddanie części działek w użytkowanie Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej, mógł istotnie przyczynić się do braku dokładnej orientacji co do losu konkretnych działek. Okoliczność ta, choć nie niweczy zawinienia, wpłynęła na ocenę stopnia jego winy nieumyślnej, co uzasadniało zmniejszenie odszkodowania o 20 %. Oceniając sytuację majątkową K. L. Sąd Rejonowy miał na uwadze dochody pozwanego, jego wydatki, obciążenia, a także posiadany majątek, na którą to okoliczność pozwany został przesłuchany. Przyjął, że uregulowanie należności w pełnej wysokości byłoby dla pozwanego nadmiernym obciążeniem. Zmniejszenie obowiązku naprawienia szkody o 20 % nie narusza zdaniem Sądu pierwszej instancji także zasad współżycia społecznego, wobec faktu, iż K. L. nie działał w zamiarze bezpośrednim, a szkoda została wyrządzona z winy nieumyślnej i była wypadkową zarówno przeoczenia przez pozwanego faktu utraty własności jednej ze sprzedawanych działek oraz biernej postawy powódek oraz ich poprzednika prawnego, którzy nie dopełnili obowiązki dokonania wpisu do księgi wieczystej. Przyjmując, że pozwany uzyskał dochód ze sprzedaży działki, a nadto jak wykazano posiada zdolność kredytową, Sąd Rejonowy uznał, że jest on władny zapłacić na rzecz każdej z powódek kwoty po 5.453,60 złotych wraz z ustawowymi odsetkami licznymi od dnia wniesienia pozwu tj. od dnia 18 stycznia 2013 roku z powołaniem na art. 481§ 1 k.c.

Uznał przy tym Sąd brak podstaw potrącenia należności podatkowych jakie uiszczał pozwany do dnia sprzedaży nieruchomości wobec skutecznie podniesionego zarzutu przedawnienia (art. 118 kc.), którego zastosowanie nadto w okolicznościach sprawy nie zostało uznane za nadużycie prawa (art. 5 kc).

Orzeczenie w przedmiocie zwrotu kosztów procesu oparto o art. 100 k.p.c. w zw. z art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 109 § 1 i 2 k.p.c, rozkładając je stosunkowo między stronami przy uwzględnieniu że powódki wygrały w 80%. Na tej samej zasadzie orzeczono o kosztach sądowych, kierując się art. 113 ust. 1 i 2 Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od tego wyroku w zakresie dotyczącym uwzględnienia powództwa co do każdej z powódek ponad kwotę po 3408,50zł i wyrzeczenia o kosztach porcesu, wniósł pozwany, domagając się jego zmiany i zasądzenia od niego na rzecz każdej z powódek kwot po 3408,50zł, rozłożenia tych sum na 12 rat, a także obciążenia go kosztami procesu na rzecz

powódek stosownie do wyniku sporu z uwzględnieniem wynagrodzenia pełnomocnika powódek w wysokości najwyżej 960zł. Ewentualnie domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Wnosił nadto o zwrot kosztów postępowania odwoławczego na jego rzecz.

Zarzucał naruszenie art.362 k c poprzez jego niezastosowanie mimo uznania, że powódki zaniechaniem przyczyniły się do powstania szkody. Podnosił błąd w ustaleniach faktycznych i uznanie, że sytuacja majątkowa pozwanego i przyczynienie się powódek skutkuje zmniejszeniem świadczenia jedynie o 20% oraz przypisanie pozwanemu zdolności kredytowej. Zarzucał apelujący dowolną ocenę zebranego materiału dowodowego oraz naruszenie art. 233 kpc.

Odnosnie wyrzeczenia o kosztach procesu zarzucał naruszenie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. 109 § 2 k.p.c. przez przyznanie każdej z powódek odrębnego wynagrodzenia pełnomocnika w miejsce łącznego wynagrodzenia jednego pełnomocnika.

Argumentował skarżący jak dotychczas, że nie pamiętał o postępowaniu zasiedzeniowym i jego wyniku, wskazywał na zaniechanie ujawnienia prawa własności działki po stronie powódek i ich poprzednika prawnego oraz wywodził z tych okoliczności wnioski o konieczności obniżenia świadczenia go obciążającego na zasadzie art. 362 kc o 50%. Powoływał się przy tym na swoją trudną sytuację materialną skutkującą jego zdaniem obowiązkiem obniżenia świadczenia i kosztów procesu go obciążających, łącznie zbliżonych do kwoty uzyskanej przez pozwanego ze sprzedaży nieruchomości. Ostatecznie wskazywał, że odsetki zasądzono nieprawidłowo od daty wniesienia, nie zaś doręczenia pozwu, przy czym pozwany wskazywał, iż wcześniejszych wezwań do zapłaty nie otrzymał.

Powódki wniosły o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie od niego na ich rzecz zwrot u kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego odniosła skutek jedynie w niewielkiej części, uznać więc wypadło, że powódki uległy nieznacznie w drugiej instancji.

W pierwszej kolejności uznał Sąd Odwoławczy, iż ustalenia faktyczne w zakresie istotnym dla rozpoznania sprawy zostały poczynione przez Sąd Rejonowy prawidłowo, w oparciu o częściowo zgodne stanowisko stron, a w pozostałej mierze o zebrane w sprawie środki dowodowe i stosownie do ich treści. Z tych przyczyn przyjął te ustalenia za własne, bez konieczności ich ponownego przytaczania.

Nieskuteczny był podnoszony w apelacji zarzut naruszenia art. 233 kpc poprzez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału. Sąd pierwszej instancji bowiem właściwie ocenił walory dowodowe poszczególnych środków, poddając je wszechstronnej ocenie pod względem zasad logiki i doświadczenia życiowego w kontekście całokształtu okoliczności sprawy. Ocenie tej nie sposób zarzucić dowolności i nieprawidłowości, jak chciał skarżący. Sąd Rejonowy bowiem nadał właściwego znaczenia motywom powódek i pozwanego, właściwie ocenił jego status majątkowy w świetle znanych mu okoliczności dotyczących finansów skarżącego.

Nie doszło przy tym do naruszenia art. 362 kc poprzez jego niezastosowanie, bowiem w istocie Sąd pierwszej instancji dokonał obniżenia świadczenia z tytułu czynu niedozwolonego na zasadzie art.440 kc, który jako przepis szczególny ma pierwszeństwo przez normami o charakterze ogólnym dotyczącymi zobowiązań.

Zasadnie przyjęto także, zdaniem Sądu Okręgowego, obniżenie o 20% świadczenia, a motywy tego rozstrzygnięcia zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wypadło w całości podzielić, podobnie jak ocenę sytuacji faktycznej sprawy leżącej u podstaw jego podjęcia. Brak było przy tym podstaw do odstąpienia od tej oceny na rzecz przyjęcia 50% przyczynienia się powódek skutkującego koniecznością obniżenia świadczenia o połowę; konkretnych okoliczności przemawiających za tym rozwiązaniem oprócz kwestii ocennych, których Sąd Odwoławczy nie podzielił, skarżący też nie powoływał.

Niezasadny był zdaniem Sądu drugiej instancji wniosek pozwanego o rozłożenia świadczenia na raty. Kwoty, które pozwany byłby w stanie ponosić miesięcznie bez uszczerbku dla swojego utrzymania z bieżących dochodów

spowodowałyby konieczność znacznego rozłożenia w czasie świadczenia, co godziłoby z kolei w interesy powódek. Tymczasem pozwany dysponuje faktycznie zdolnością kredytową, będąc właścicielem nieruchomości ma możliwość zaciągnięcia kredytu bankowego i jednorazowej spłaty na rzecz powódek.

Odnosnie roszczenia ubocznego wskazać należy, iż odszkodowanie z tytułu czynu niedozwolonego, którym wyrządzono szkodę majątkową w zasobach powódek, wymagalne jest już w dacie wyrządzenia szkody. Podkreślenia wymaga, że pozwany był już wcześniej, jak wskazywały niewadliwe ustalenia Sądu Rejonowego, ustnie wzywany do zapłaty. Zasądzenie odsetek od daty wniesienia pozwu zgodnie z żądaniem powódek w tej sytuacji było więc uzasadnione.

Apelacja nie była także uzasadniona co do wyrzeczenia o kosztach sądowych, bowiem zarówno zasada stosunkowego rozdzielenia kosztów, jak i wyliczenie ich wysokości było prawidłowe. Zaznaczenia jednakże wymaga, iż umknęło Sądowi Rejonowemu, jak i pełnomocnikom stron, wyrzeczenie o oddaleniu powództwa w pozostałej, nieuwzględnionej wyrokiem części.

Z tych przyczyn apelację pozwanego jako bezzasadną co do meritum rozstrzygnięcia oraz orzeczenia o kosztach sądowych oddalono na mocy art. 385 kpc.

Apelacja musiała jednak odnieść skutek co do wyrzeczenia o kosztach procesu. Wskazać bowiem wypada, iż w istocie w przypadku formalnego współuczestnictwa między powódkami, w sytuacji, gdy ich sytuacja co do okoliczności faktycznych i prawnych była tożsama, brak było podstaw, jak słusznie zarzucał skarżący, do przyznania każdej z nich pełnego, odrębnego wynagrodzenia wspólnego pełnomocnika. Reprezentacja każdej z powódek nie wymagała nadto szczególnego i zróżnicowanego nakładu pracy, z powyższych przyczyn.

Stąd należało zmienić zaskarżony wyrok w zakresie wyrzeczenia o kosztach procesu na mocy art. 386 § 1 kpc , utrzymując zasadę stosunkowego rozłożenia kosztów między stronami przy przyjęciu, że powódki wygrały w 80% (art. 100 zd. 1 kpc w zw. z art. 108 § 1) . Zasądzono na rzecz powódki M. M. kwotę 686,40zł, przy czym koszty sprawy z jej powództwa wyniosły 1358zł, na rzecz powódki T. K. 413,360zł, a koszty z jej powództwa to 1017zł, na rzecz powódki A. W. kwotę 192,80zł, przy czym koszty z jej powództwa wyniosły 741zł. Na koszty składało się wynagrodzenie jednego pełnomocnika powódek, wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego oraz opłaty od pozwu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do norm art. 100 zd. 2 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc, obciążając pozwanego, którego apelację w przeważającej części uwzględniono przyjmując, że powódki w drugiej instancji wygrały prawie w całości, obowiązkiem zwrotu na ich rzecz kosztów postępowania. Na kwotę 300zł składa się wynagrodzenie jednego pełnomocnika reprezentującego wspólnie powódki, których sytuacja pod względem faktycznym i prawnym była tożsama, nie wiązała się ze zróżnicowanym nakładem pracy pełnomocnika, a dochodzone na rzecz każdej z nich kwoty były identyczne. Wysokość wynagrodzenia uzasadnia § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSO Lucyna Morys- Magiera SSO Joanna Naczyńska SSO Aleksandra Janas